

Diarienummer: MN 2022-00030

Miljöavdelningen, Koncernkontoret
Västra Götalandsregionen
2022-03-31

Statusrapport 2021

Miljömål 2030

Om rapporten

I april 2021 beslutade regionfullmäktige om Miljömål 2030 (dnr RS 2020–07372) för Västra Götalandsregionen (VGR). Målen gäller för VGR:s förvaltningar och bolag samt för verksamheter som finansieras av VGR.

Syftet med VGR:s Miljömål 2030 är att bidra till visionen Det Goda Livet genom att skapa ett gott liv för varje människa på en välmående planet. Detta innebär att VGR tar ansvar för hur vi brukar planetens resurser på ett hållbart sätt vilket i sin tur är en förutsättning för människors hälsa och välbefinnande nu och i framtiden.

Miljömål 2030 och Mål för social hållbarhet¹ 2030 samlar VGR:s ambitioner inom ekologisk och social hållbarhet och utgår ifrån Agenda 2030. Tillsammans ska målen bidra till att utveckla och förbättra VGR:s huvuduppdrag inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur.

Rapporten beskriver ett kvalitativt och kvantitativt nuläge för VGR:s miljömål och delmål utifrån arbetet 2021. Den sammanfattar koncernövergripande arbete samt delar av de resultat som styrelser och nämnder lyft fram i sina årsredovisningar. Rapporten är tänkt att utgöra ett kunskapsunderlag för VGR:s förtroendevalda och verksamheter och synliggör olika aspekter av miljöarbetet. Det är viktigt att förtydliga att rapporten inte omfattar allt arbete som sker i VGR som relaterar till genomförandet av Miljömål 2030.

En fullständig resultatredovisning av miljömål och delmål samt indikatorer kommer att göras i samband med årsredovisningen från och med 2022.

Uppföljningen av arbetet för Miljömål 2030 ska integreras i förvaltningars och bolags ordinarie verksamhetsuppföljning samt på en regionövergripande nivå i samband med årsredovisningen.

¹ Mål för social hållbarhet 2030 för Västra Götalandsregionen, diarienummer RS 2019-02964

Innehåll

Sammanfattning	5
Miljöledning	6
Miljöledning enligt ISO 14001	6
Miljödiplomering	7
Resurseffektivt och giftfritt	8
2030 är flödet av produkter giftfritt och resurseffektivt	8
En stor andel farliga ämnen och produkter har fasats ut genom aktivt och metodiskt substitutionsarbete.....	10
2030 uppfyller användningen av kemiska produkter höga krav på en säker arbetsmiljö	11
2030 ingår prioriterade byggprodukter i ett cirkulärt system	11
2030 är energianvändningen halverad i egna lokaler.....	12
2030 har Västra Götalandsregionen en installerad kapacitet att producera 10 GWh solcell i egen regi	13
2030 har uppmätta halter av miljöbelastande läkemedel tydligt minskat i Västra Götalands sjöar och vattendrag	13
2030 har läkemedelstillverkningens direkta påverkan på miljön - lokalt och globalt – minskat betydligt.....	14
Låg klimatpåverkan	15
Klimatpåverkan från produkter av textil, plast och metall har halverats till 2030.....	18
Klimatpåverkan är halverad från byggmaterial och byggprocess år 2030.....	19
2030 är fondkapital som Västra Götalandsregionen förvaltar i linje med Parisavtalets mål.....	19
2030 är klimatpåverkan från en genomsnittlig måltid är högst 0,5 kg CO2 ekvivalenter	20
2030 har matsvinnet minskat med 50% och VGR har bidragit till att minska svinnet tidigare i leverantörskedjan	21
2030 har Västra Götalandsregionen 100 % fossilfria transporter	22
År 2030 har resandet med privat bil i tjänst och antalet flygresor i tjänst minskat med 80% jämfört med 2016.....	24
Andelen hållbar arbetspendling och hållbara besöksresor är minst 50% år 2030	26

2030 har klimatpåverkan från lustgas och anestesigaser minskat med 85%	26
Ekosystem och främjad biologisk mångfald	28
Utemiljöerna på Västra Götalandsregionens fastigheter är utvecklade år 2030 med avseende på främjad biologisk mångfald och hälsofrämjande ekosystemtjänster.....	29
2030 har Västra Götalandsregionen 60% ekologiska livsmedel.....	30
Till 2030 har andelen inköpta regionalt producerade livsmedel ökat kontinuerligt	30
År 2030 påverkar inte inköp av produkter och material den biologiska mångfalden negativt och tar hänsyn till hållbar markanvändning	31
Läs mer om VGR:s hållbarhetsmål	32

Sammanfattning

Sedan regionfullmäktiges beslut om Miljömål 2030 i april 2021 så har omfattande arbete i förvaltningar och bolag påbörjats för att möjliggöra VGR:s genomförande. Det är ett förändringsarbete som kräver tydligare styrning och ledning, resurser och kompetens samt samordning av genomförandet.

Några viktiga resultat hittills för genomförandet:

- Beslut om färdplan för återbruk av byggvaror och halverad klimatpåverkan från byggmaterial och byggprocess.
- Beslut om totalt 28 miljoner kronor till projektet Cirkulär möbelhantering i VGR som leds av Regionservice startats upp i februari 2022.
- Beslut om införandeplan för elfordon och laddinfrastruktur i VGR:s egna verksamheter till 2025.
- Utökning av laddpunkter vid VGR:s lokaler med 116 stycken under 2021, till totalt 302 i januari 2022, delvis med hjälp av klimatklivsfinansiering.
- Nytt webbverktyg som visar VGR:s resor med flyg, tåg och privat bil per verksamhet.
- Ny miljöombudsutbildning baserat på Miljömål 2030.
- Införande av nya kriterier för VGR:s miljödiplomering baserat på Miljömål 2030.
- Uppstart av projekt för att ersätta engångsprodukter inom hälso- och sjukvården tillsammans med Regionservice, Koncerninköp och Koncernkontorets, Miljöavdelning.
- Integrerat Miljömål 2030 i riktlinjerna för planering och detaljbudgetarbete för 2022 vilket innebär att samtliga nämnder och styrelser i VGR har med miljömålen i sin budget och planering för 2022.
- Undertecknat deltagande i FN:s globala initiativ Race to Zero, som syftar till att skynda på ledarskapet för att uppnå netto-nollutsläpp av växthusgaser senast 2050.
- En halvering av kvävedioxidutsläppen och en minskning av koldioxidutsläppen med 10 % är resultatet efter ett år av de 145 elbussar i Göteborg, Mölndal och Partille som Västtrafik rullar ut.
- Inspiration och kunskapshöjande seminarium om biologisk mångfald i samband med världsmiljödagen för samtliga VGR anställda med bland annat Mattias Klum som föreläsare.

Sammanfattningsvis så har mycket av arbetet med genomförande påbörjats enligt plan under 2021 men några delområden har ännu inte kommit i gång i den omfattning som önskats på grund av begränsade resurser. Det är av stor vikt att det prioriteras ännu tydligare under 2022 och 2023 för att skapa förutsättningar att nå målen till 2025 och 2030.

Miljöledning

Mål för miljöledning 2025

- Alla förvaltningar och bolag arbetar systematiskt med miljöledning enligt ISO 14001
- Förvaltningar och bolag med större miljöpåverkan eller -komplexitet har genomfört certifiering enligt ISO 14001
- Mindre förvaltningar och bolag samt alla enheter i vissa förvaltningar har minst genomfört miljödiplomering

En viktig förutsättning för genomförandet av Miljömål 2030:s ambitioner är att miljöarbetet är strukturerat, integrerat i verksamhetsprocesser och att det finns en tydlig ansvarsfördelning. Genom ett systematiskt arbetssätt säkerställs att miljöarbetet i förvaltningar och bolag prioriteras utifrån de av Västra Götalandsregionens miljömål och delmål som är relevanta för verksamheten samt verksamhetens största miljöpåverkan. Arbetet utvecklas löpande genom ständiga förbättringar. Ett miljöledningssystem säkerställer även att kraven i miljölagstiftning och övriga miljökrav på verksamheten efterlevs.

I Västra Götalandsregionen utgår arbetet i miljöledningssystem från den internationella standarden ISO 14001. Certifiering av större förvaltningar och bolag med stor miljöpåverkan säkerställer resurser för och kvaliteten på arbetet samt leder till kontinuitet av arbetet över tid. Det stärker trovärdigheten och möjligheten att nå Miljömål 2030. Vissa förvaltningar och bolag kan istället välja miljödiplomering enligt Svensk Miljöbas eller Västra Götalandsregionens kriterier, med tredjepartsrevision.

Miljöledning enligt ISO 14001

Under 2021 har Miljöavdelningens arbete fokuserat på behovsinhämtning och samordning för planering och finansiering av ett gemensamt förvaltningsöverskridande projekt. Projektet syftar till att stödja förvaltningar och bolag under 2022-2023 med att utveckla sina miljöledningssystem och därmed arbetssätt så att de uppfyller kraven enligt ISO 14001:2015.

Ett samordnat inköp av lagbevakningssystem genomfördes, som innebar ett bättre pris för respektive förvaltning och bolag vid avrop av lagbevakning inom miljöområdet. Ett ärende för att återinrätta VGR:s miljöpolicy skrevs fram, utifrån behovet av ett övergripande styrdokument och för att möjliggöra certifiering enligt ISO 14001.

Miljömålen inklusive miljöledning har kommunicerats ut till alla förvaltningar och bolag. Flera av verksamheterna har analyserat vad Miljömål 2030 innebär för dem, inklusive miljöledning, och tagit upp till ledningsgrupper/styrelser. Sjukhusen valde in miljöledning som ett av sina prioriterade områden att arbeta med under 2022.

Antal certifierade verksamheter var oförändrat under 2021, med undantag för Hälsan och Stressmedicin som inte förnyade sin. I nuläget är GöteborgsOperan, Laboratorier (delar av Sahlgrenska Universitetssjukhuset), Tvätteriet och Hjälpmedelscentralen (delar av Regionservice) certifierade enligt ISO 14001, vilket utgör en låg andel av verksamheten.

Miljödiplomering

VGR har egna kriterier för miljödiplomering av framför allt primärvård, folktandvård och administrativ verksamhet. Det finns en strategisk grupp för samarbete mellan berörda förvaltningar och Miljöavdelningen, Koncernkontoret. 2021 började nya kriterier att gälla, som tagits fram utifrån Miljömål 2030. Beslutet om miljömål öppnade även upp för att fler av VGR:s verksamheter kan välja miljödiplomering. Miljönämnden beslutade därefter om kompletterande kriterier, som möjliggör anpassning med relevanta krav för dessa verksamheter.

En förnyad konkurrensutsättning för revisioner genomfördes, som medförde lägre kostnader för verksamheterna vid avrop.

I VGR genomfördes under våren några enstaka revisioner för miljödiplomering, på grund av covid och i avvaktan på att avtal för revisioner skulle bli klart. Under hösten genomfördes cirka 50 diplomeringar, framför allt inom Folktandvården eftersom Närhälsan fått uppskov med diplomeringar på grund av covid (provtagning och vaccinationer).

En uppföljning i andel miljödiplomeringar totalt har inte kunnat genomföras. Dels utifrån att belastningen varit hög i verksamheterna och ytterligare administrativ belastning ska undvikas. Dels behöver uppföljningen göras via Vårdval, vilket inte medges ännu.

Resurseffektivt och giftfritt

- Miljömål 2030: Våra produkt- och materialflöden är resurseffektiva och giftfria

Inom målet finns flera delmål som omfattar de områden där VGR har störst miljöpåverkan gällande resursutnyttjande och användning av skadliga ämnen och kemikalier. Målet kommer att följas upp med hjälp av delmålens indikatorer och måluppfyllnaden blir en sammanvägd bedömning utifrån uppföljningen av delmålen. Då målen beslutades i april 2021 och indikatorer därefter utarbetats finns inte uppföljning tillgänglig för alla delmål kopplade till resurseffektivt och giftfritt 2021.

Ett par exempel på aktiviteter inom ramen för målet om resurseffektiva och giftfria produkt- och materialflöden är:

Cirkulär möbelhantering i VGR

2021 har projekt Cirkulär möbelhantering i VGR gått över i nästa fas som handlar om att ta fram ett förslag på process för cirkulär möbelhantering samt en plan för driftsättning av processen. Kundrådet för intern service tog tidigt i 2022 beslut om att verkställa föreslagen plan för driftsättning. 28 miljoner har avsatts för driftsättning av processen för cirkulär möbelhantering.

Renovering av salongsstolar

På GöteborgsOperan har alla 1300 salongsstolar renoverats under året. Att byta stolar är en nödvändig investering för Operan men att renovera befintliga stolar blev betydligt mer kostnadseffektivt än att köpa nya. Den största vinsten är återbruket, att undersöka om det verkligen gick att renovera stolarna lönade sig.

2030 är flödet av produkter giftfritt och resurseffektivt

Förbrukningen av naturresurser har minskat med 20 %, andelen återvunnet material har ökat med 20 % och andelen biobaserat material har ökat med 20 %. Därtill materialåtervinns 20% av den plast som lämnar Västra Götalandsregionen.

För att nå målet om ett resurseffektivt materialflöde ska det totala inflödet av material minskat med 20 %. Detta ska ske framför allt genom längre livslängd och återanvändning av produkter som lämnar VGR. Inköpt materialflöde ska innehålla minst 20 % återvunnet material. Dessutom ska även andelen biobaserat material (som ersatt fossilråvara) vara minst 20 % i inköpt materialflöde till 2030.

Åtgärder kring avfall ska prioriteras i följande ordning: 1) förebyggande, 2) förberedelse för återanvändning, 3) materialåtervinning, 4) annan återvinning, till exempel energiåtervinning, 5) deponering. Det ultimata målet är att alla restfraktioner som uppstår i någon form återcirkuleras och att obrukbart avfall över huvud taget inte uppstår. Att förlänga användningsfasen för produkter är en viktig väg att reducera nyproduktion av produkter och därmed miljöbelastning.

Under 2021 har arbete med genomförande av delmålet om resurseffektiva och giftfria flöden startats upp. En samordningsgrupp mellan koncernkontoret och sjukvårdsförvaltningar har initierats och i gruppen har gemensamma åtgärder för 2022 prioriterats. Bland annat har en lista med miljöprioriterade produkter tagits fram. Listan ska fungera som ett verktyg för enheter och avdelningar i deras arbete med att nå sina miljömål

om minskad användning av utvalda engångsprodukter. Lista med miljöprioriterade produkter innehåller fem produkter för 2022 samt informationsmaterial till medarbetare och chefer om hur man kan arbeta för att minska användningen av utvalda produkter. Under 2022 kommer produkterna på prioritetlistan följas upp och jämförelser, i inköpt antal samt kostnad, kommer kunna göras ner på avdelningsnivå från och med 2022. Statistik kommer att förbättras och göras mer lättillgänglig och kommunikativ.

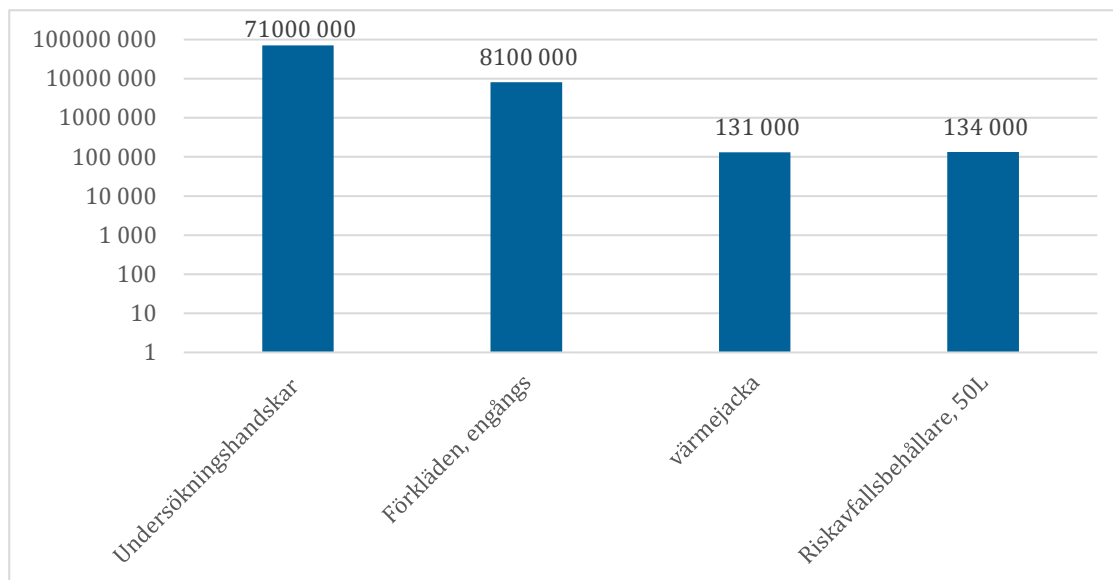

Diagram 1. Diagrammet visar inköpt antal av 4 av 5 prioriterade produkter 2019. 2020 och 2021 undantas då pandemin antas påverka användningen av dessa produkter.

Den femte produkten är filter och täcken från Tvätteriet i Alingsås, där verksamheterna kommer ges möjlighet att byta dessa till andra täcken av återvunnet material men som också har en högre värmekapacitet per viktenhet och kräver mindre energi i torkprocessen.

Ett annat arbete kopplat till delmålet om resurseffektiva och giftfria produkter är projektet *Flergångsmaterial i vården*. Projektet syftar till att analysera vilken potential som finns inom hälso- och sjukvården i VGR att ersätta engångsprodukter till återanvändningsbara flergångsprodukter samt beräkna vilka effekter som skulle kunna uppnås genom detta. Uppdraget syftar också till att tydliggöra vad som krävs för att ställa om och skapa en regional enhetlighet kring användningen av flergångsprodukter.

I tabellen nedan visas indikatorer för delmålet. Då arbetet med prioproducter är i uppstartsfas syns ingen förändring av mängd biobaserat eller återvunnet material i produktflödet ännu.

	Resultat 2019	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Användning av utvalda förbrukningsprodukter (antal)	79 365 000	-	-	Minskat flöde med 20%
Andel biobaserat material i utvalda förbrukningsprodukter	0%	0%		20%

	Resultat 2019	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Andel återvunnet material i utvalda förbrukningsprodukter	0%	0%		20%

En stor andel farliga ämnen och produkter har fasats ut genom aktivt och metodiskt substitutionsarbete.

VGR använder ett stort antal kemiska produkter. Behovet av ändamålsenliga produkter är många och skiftande - allt från desinfektionsmedel inom sjukvården till färger och lim i byggnation och fastighetsskötsel. Många av produkterna innehåller hälso- och miljöfarliga kemikalier. För sådana faroklassade produkter gäller att all användning ska vara noga kontrollerad, riskbedömd och dokumenterad, dels för att säkerställa en säker arbetsmiljö och dels för att eliminera negativa effekter i den yttre miljön.

Under 2021 har ett projekt genomförts för att enklare och mer detaljerat följa vilka kvantiteter faroklassade produkter som köps in, samt i vilka verksamheter produkterna används. Avsikten är att uppnå en effektiv uppföljning av flödet av produkterna, mäta förändringar över tid men även öka informationskrav på leverantörer och se till att olämpliga produkter identifieras och undviks. Koncerninköp, Regionservice, miljöavdelningen, med flera har arbetat tillsammans för att öka tillförlitligheten på data.

Ett effektivt sätt att minska riskerna är att ersätta (substituera) farliga ämnen och produkter när säkrare alternativ finns eller kan göras tillgängliga. VGR arbetat med detta under en lång följd av år. Användningen av "klassiska" miljögifter, som tungmetallerna bly, kvicksilver och kadmium har i stort sett upphört. Samtidigt upptäcker forskare nya ämnen med farliga egenskaper, ämnen som tidigare ansetts ofarliga. Substitutionsarbetet inom VGR är därför ett ständigt pågående arbete.

För att identifiera ämnen och produkter som är särskilt angelägna att ersätta upprättas substitutionslistor med prioriterade produkter. Listor tas för närvarande fram såväl centralt inom VGR som i olika verksamheter. Exempelvis har Södra Älvsborgs Sjukhus under 2021 arbetat fram en lista. Liknande arbete pågår inom Västfastigheter och för laboratorieverksamheterna. Prioriteringen av ämnen kommer samordnas och stödjas via Miljöavdelningens personal med implementering under 2022. För att parallellt identifiera lämpliga och säkrare alternativ sker samarbete med andra regioner och statliga myndigheter inom Nationella Substitutionsgrupper (NSG-grupper) med tre inriktningar; varor, kemiska produkter samt tandvårdsprodukter. Liknande samarbete sker även med sjukvårdsorganisationer i de nordiska länderna samt på EU-nivå, främst genom organisationen Health Care Without Harm.

En viktig faktor är att ställa tydliga kemikalierelaterade krav vid upphandling av varor och produkter. Under 2021 har kemikaliekraV särskilt synats och följts upp i samband med upphandling av IT-produkter, textilier och förbrukningsvaror inom sjukvården. Kemikalieinnehållet i de fordon som används av upphandlade bussföretag har också varit föremål för kontroll. Förfarandet har haft inverkan på valet av fordon/leverantörer.

Flera verksamheter har arbetat med att minska antalet olika kemiska produkter med samma funktion. Så har till exempel Göteborgsoperan lyckats få ned antalet kemiska produkter i verksamheten. Operans mask & peruk-avdelning har granskat kemikalieinnehåll i alla hårvårdsprodukter och bytt till en lokal leverantör för att få bättre kontroll och insyn i produktflödet. En liknande åtgärd vid Göteborgsoperan har varit att styra över inköp av kemtekniska städprodukter till VGR:s inköpsavtal. Naturbruksförvaltningen genomför liknade upprepningar och substitutioner vid sina skolor.

För byggvaror följs indikatorn ökad andel byggvaror som är godkända och bedömda som "rekommenderas" eller "accepteras" enligt Byggvarubedömningens (BVB:s) kriterier. 2021 var resultatet 88 % vilket är en liknande nivå som föregående två år. Det finns även en positiv utveckling av andelen registrerade projekt i BVB av de totalt avslutade och som överstiger 10 miljoner kronor. Andelen 2021 var 86% jämfört med 83% 2020.

2030 uppfyller användningen av kemiska produkter höga krav på en säker arbetsmiljö

Även med aktiv substitutionsarbete i upphandling och på arbetsplatser kommer VGR fortsatt behöva användas ett stort antal faroklassade kemiska produkter. För att minimera skador ska alla kemiska produkter hanteras på rätt sätt och i minsta nödvändiga mängder. Ett viktigt, lagstadgat medel för detta är att göra riskbedömningar på arbetsplatser. Bedömningen ska utgå från de förhållanden som råder varje enskild arbetsplats. Det innebär potentiellt ett mycket omfattande analysarbete på varje arbetsställe. För att underlätta och effektivisera arbetet med riskbedömningar utarbetar VGR centrala metodstöd, där olika typsituationer (grunddata) kan användas som bas.

Så har exempelvis Folk tandvården drivit ett projekt där riskbedömningar av kemiska riskkällor ur arbetsmiljösynpunkt genomförs. Hittills har riskbedömningar gjorts på 10 procent av klinikerna. Folk tandvården har under året även fortsatt arbetet med att betona vikten av en korrekta och noggranna kemikalieinventeringar samt förbättrat förutsättningarna för detta ska kunna genomföras. Inom SU var andelen av reviderade enheter (internrevision miljö) som arbetar med skriftliga riskbedömningar av kemikaliehanteringen i enlighet med rutin 87% under 2021

Hälsan och Stressmedicin har fungerat som centralt stöd till många verksamheter och utför på beställning tjänster kring detta. En strävan finns också att utnyttja det kemikalieinventeringssystem VGR använder ("Klara") genom att lägga till riskbedömningsmoduler till systemet, under 2022. Det planeras även en webutbildning för att stöda arbetet med riskbedömning av kemikalier i verksamheterna,

2030 ingår prioriterade byggprodukter i ett cirkulärt system

Bygg och anläggningssektorn använder stora mängder material som innebär en stor miljöpåverkan och förbrukning av stora mängder naturresurser. Det finns stora potentialer i att minimera byggavfallet och öka mängden cirkulära flöden, genom exempelvis ökad återanvändning och återvinning av material samt effektivare resursanvändning.

Västfastigheter har identifierat nio produktgrupper som är särskilt lämpade att ingå i ett cirkulärt flöde och som kommer att vara prioriterade för återbruk. Produktgrupperna är dörrpartier, innerväggar, undertak/akustikskivor, kabelstegar, belysningsarmaturer,

dörrautomatik, handfat/blandare/toaletter, fasad-och taktegel samt marksten/kantsten/cykelställ och växter.

Återbruksinventeringar har genomförts vid fem av Västfastigheters rivningsobjekt (Borås tre byggnader, en byggnad i Falköping samt växthus i Botaniska trädgården). Inventeringarna visar både på ekonomiska vinster såväl som minskad avfallsmängd och minskad klimatbelastning.

I samband med byggnationen av ett nytt besökscentrum i Botaniska trädgården i Göteborg pågår ett utvecklingsprojekt där fokus ligger på att bygga med återbrukat byggmaterial. Även i samband med ett takbyte på Högsbo sjukhus användes befintligt taktegel vilket ledde till både ekonomiska, resursmässiga och klimatmässiga vinster. Taktegel från Mölndals sjukhus har tagits omhand för kommande återbruk.

2030 är energianvändningen halverad i egna lokaler

Energianvändning är en av de största globala miljöfrågorna, där den största delen globalt fortfarande består av fossil energi. Som stor fastighetsägare har VGR viktig roll i omställningen till att öka andelen fossilfri energi och effektivare energianvändning.

Den specifika energianvändningen (kWh/ m² och år) i VGR:s samlade fastighetsbestånd, som inkluderar verksamhetsrelaterad energianvändning, har under 2021 minskat från 169 kWh/m² till 167 kWh/ m² och år. Måltalet för 2021 var 166 kWh/m² vilket överskreds med en enhet. Några identifierade orsaker till att årets måttal inte uppnåtts var: kallare vintermånader som påverkar sjukhusfastigheter med höga uteluftflöden att värma upp, energiprojekt som blivit försenade samt svagt ökande värmeanvändning.

Elanvändningen visar en nedåtgående trend på de större akutsjukhusen. Effektivisering av installationer så som ventilation och belysning börjar ge resultat. Som första akutsjukhus har Borås sjukhus lyckats underskrida VGR:s halveringsmål på 137 kWh/m². Det är ett bra exempel på att det är möjligt att nå en låg energianvändning även om fastigheten inrymmer krävande sjukvårdsverksamhet.

Ett annat positivt exempel är Östra sjukhuset, där energianvändningen har gått ner med 30 kWh/m² och år mellan 2020 och 2021. En bidragande anledning till den stora nergången är övertagandet av TBS (tillbyggnad av Drottning Silvias barnsjukhus), Försörjningscentralen och nybyggd kulvert som har låga nyckeltal jämfört med förvaltningsobjektets övergripande nyckeltal. Dessutom har ventilationsprojekt i Centralkliniken färdigställts som tillsammans med tomställda lokaler i Barnkliniken ger en minskad energianvändning.

Inom 2021 års energiinvesteringsram har beslut fattats om 16 energiinvesteringsprojekt omfattande en investeringsvolym på knappt 148 mnkr. Den totala förväntade energibesparingen av beslutade projekt motsvarar 10 049 MWh/år, vilket är den besparing som erhålls då respektive investeringsprojekt är färdigställt.

Investeringarna avser ett flertal ventilationsbyten, storskaliga värmeåtervinningssystem samt merinvesteringar för att förbättra befintliga byggnadsskal, till exempel fönsterbyten och tilläggsisolering. Även flera förstudier och systemhandlingar, som förbereder för kommande energiåtgärder, ingår bland beslutade projekt.

	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Energianvändning (kWh/m²)	169	167	150	137

2030 har Västra Götalandsregionen en installerad kapacitet att producera 10 GWh solen i egen regi

I och med Miljömål 2030 så reviderades målet om produktionskapacitet av solen från tidigare 3 GWh till 10 GWh år 2030.

Under 2021 har tre nya solcellsanläggningar tagits i drift. På NÄL driftoptades i april Västfastigheters hittills största anläggning, en markmonterad solcellsanläggning i anslutning till helikopterplattan, med en produktionskapacitet på 1,38 GWh. Övriga två, båda takmonterade, anläggningar finns på Östra sjukhuset och har en sammanlagd produktionskapacitet på 0,28 GWh

Det finns även solcellsanläggningar på några av våra kollektivtrafikfastigheter och dessa har tillsammans en produktionskapacitet på 0,2 GWh.

Totalt har Västfastigheter nu en installerad produktionskapacitet på 3,65 GWh. Produktionen under 2021 var 2,5 GWh. I denna siffra ingår inte produktion från solcellsanläggningar på kollektivtrafikfastigheter då dess produktion ännu inte lagts med i underlaget.

Att det finns en skillnad mellan producerad mängd solen (2,5 GWh) och produktionskapacitet (3,65 GWh) beror av att anläggningen på NÄL inte varit i drift hela året, vilket även gäller för de två nya anläggningarna på Östra sjukhuset. Vid anläggningen i Skövde har delar av solcellspanelerna tillfälligt monterats ned på grund av ett takbyte vilket gjort att produktionen minskat.

	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Produktionskapacitet installerad (GWh per år)	1,4	3,65	5	10

2030 har uppmätta halter av miljöbelastande läkemedel tydligt minskat i Västra Götalands sjöar och vattendrag

En omfattande kunskapssammanställning av läkemedelsföreningar i länet har gjorts under 2021. Kartläggningen visar på stor avsaknad av mätdata i avlopp och vattendrag. De mätningar som gjorts pekar dock på att läkemedelssubstanser regelmässigt återfinns i länets vattendrag. Vissa läkemedel, exempelvis diklofenak förekommer frekvent över de gränsvärden som finns i förordningar från Havs- och Vattenmyndigheten.

Med kartläggningen som grund har VGR tagit initiativ till en intressentdialog med kommuner, och myndigheter. Syftet är att diskutera samarbetsformer för en bättre kontroll

av utsläpp och föroreningsnivåer i länet, samt vilka åtgärder som är mest angelägna och hur dessa kan åstadkommas.

Åtgärder som skulle kunna få effekt på föroreningshalter är exempelvis att minska förskrivningen av särskilt miljöbelastande substanser, i de fall kliniskt likvärdiga alternativ finns. VGR:s läkemedelskommitté har tagit del av vetenskapliga faktaunderlag kring olika läkemedels miljöeffekter och vägt in dem i sina rekommendationer till läkemedelsförskrivare (den s k REK-listan). Inom SU finns ett mål att diklofenak ska utgöra högst 10 % av alla COX-hämmare (räknat som dagliga dygnsdoser). 2021 var andelen diklofenak vid förskrivning 10,9 %, inom rekvisitionsläkemedel 11,8 %.

2030 har läkemedelstillverkningens direkta påverkan på miljön - lokalt och globalt – minskat betydligt

Läkemedelstillverkningen är till stor del baserad i andra länder, ofta utanför Europa. Sverige kan och bör fungera som katalysator för starkare internationella regelverk och skarpare upphandlingskrav som påverkar tillverkare oberoende av geografisk hemvist. Det kräver ett långsiktigt byggande av allianser med andra regioner, nationer, och internationella organ.

VGR ställer idag krav på att samtliga läkemedelsleverantörer följer vår uppförandekod för leverantörer. VGR har fortsatt det arbete som inleddes 2015 och som innebär ett samordningsansvar för avtalsuppföljning inom ramen för det nationella region-samarbetet kring socialt och miljömässigt ansvarstagande i offentlig upphandling. Ett stort antal leverantörsrevisioner har utförts under 2021.

Ekonomiska förutsättningar spelar stor roll för vilka läkemedel som erbjuds och används. Systemet med läkemedelsförmåner och ”periodens vara” syftar till att sänka läkemedelspriserna för patienter men borde också ge möjlighet att styra mot mindre miljöbelastande substanser. Ett statligt pilotprojekt som syftar till införande av miljöpremier i läkemedelsförmånssystemet startade under 2021 och kommer pågå fram till 2027. Pilotprojektet är lovvärt men endast frivilligt för läkemedelsleverantörerna att delta i. VGR verkar tillsammans med flera andra regioner för att se till att försöket blir så framgångsrikt som möjligt samt utvidgas och permanentas.

VGR samarbetar också med samtliga nordiska länder för att utforska möjligheter att harmonisera miljökravställning i upphandling med fokus på antibiotika och har deltagit aktivt i framtagandet av Upphandlingsmyndighetens uppdaterade krav inom läkemedelsområdet.

Låg klimatpåverkan

- Miljömål 2030: Våra direkta växthusgasutsläpp har minskat med 85 % och de indirekta växthusgasutsläppen har minskat med 50 %
- Miljömål 2045: Vi har netto noll-utsläpp av växthusgaser

Klimatförändringarna är en av de största utmaningarna vårt samhälle står inför. Medeltemperaturen har ökat med mer än en grad sedan förindustriell tid och den fortsätter att öka. Vi ser effekter redan idag som mer extrema väderhändelser i form av värmeböljor, översvämningar, bränder och torka. Att minska klimatförändringarna är något av det viktigaste vi kan göra för att skapa en beboelig planet för framtiden och våra barn.

Delen av målet om 85 procents minskning innefattar Västra Götalandsregionens direkta utsläpp, det vill säga de utsläpp som VGR har direkt kontroll över och har år 2021 minskat med 48 procent sedan 2006/2010. Den största delen av utsläppen står kollektivtrafiken för, som också minskade sina utsläpp mellan 2020 och 2021 främst till följd av en övergång från bibränslet RME till biogas, el och HVO som alla har lägre utsläpp.

De direkta utsläppen består också av egna persontransporter och lätta lastbilar, där personbilar minskat utsläppen 2021 på grund av ökad elektrifiering. Ambulansernas utsläpp har ökat och likaså ambulanshelikoptern, till följd av ökad verksamhet. Utöver dessa består de direkta utsläppen av inköpt el, värme och kyla, utsläpp av lustgas, anestesigaser och köldmedialäckage. På grund av nya nationella beräkningsrekommendationer gällande energi kommer inköp av el och kyla exkluderas från årets uppföljning av klimatmålet och sammanställas först i uppföljningen nästa år.

	Basår 2006/2010	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2030
Minskning av direkta växthusgasutsläpp	-	-41%	-48%	-85%

Ett klimatbokslut för Västra Götalandsregionens verksamheter är för första gången framtaget och syns i tabellen nedan. Klimatbokslutet är framtaget enligt den internationella standarden Green House Gas Protocol, och enligt rekommenderat tillvägagångssätt som tagits fram i samarbete mellan SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) och Regionernas nätverk för klimatberäkningar.

Klimatbokslut Västra Götalandsregionen 2021	Totalt [ton CO ₂ e]	Andel av totalt utsläpp (exkl. kapitalplaceringar)
<i>Fastigheter - drift</i>	22 022	9%
El	13 725	6%
- Varav egna fastigheter	13 725	6%
- Varav hyrda fastigheter	0	0%
Fjärrvärme/kyla	6 673	3%
- Varav egna fastigheter	6 673	3%
- Varav hyrda fastigheter	0	0%
Uppvärmning med egen panna	1 115	<1%
Reservkraft	11	<1%
Köldmedia	366	<1%
Vattenförbrukning och yttre skötsel	132	<1%
<i>Fastigheter - byggnation</i>	102 256	44%
<i>Resor och transporter</i>	78 989	34%
Allmän kollektivtrafik	69 208	29%
Särskilda persontransporter/särskild kollektivtrafik	2 929	1%
Ambulans (bil/flyg/helikopter)	4 660	2%
Egna godstransporter	590	<1%
Inköpta godstransporter	1 602	1%
Betalda patientresor	0	0%
Ej betalda patientresor	0	0%
Arbetspendling	0	0%
<i>Tjänsteresor</i>	1 305	1%
Flyg	305	<1%
Tåg	0	<1%
Buss	0	0%
Taxi	0	0%
Egenägda och leasade fordon	415	<1%
Hyrbil	0	0%
Privat bil i tjänst och förmånsbil	585	<1%
Hotell	0	0%
<i>Inköp och resursförbrukning</i>	26 925	11%
Medicinska gaser	3 472	1%
Tvätteritjänster	0	0%
Livsmedel	4 955	2%
IT och kommunikation	3 225	1%
Textilier	1 521	1%
Möbler	0	0%
Hjälpmedel	0	0%
Medicinteknisk utrustning	0	0%

Läkemedelsanvändning i verksamheten	0	0%
Förbrukningsartiklar	13 751	6%
Övriga inköp	0	0%
Avfall	0	0%
<i>Naturbruk</i>	<i>71</i>	<i><1%</i>
Arbetsmaskiner för naturbruk	71	<1%
Djurhållning och markanvändning	0	0%
Inköp kopplade till naturbruk	0	0%
<i>Hel- eller delägda bolag (övriga områden)</i>	<i>0</i>	<i>0%</i>
<i>Övrigt</i>	<i>3 350</i>	<i>1%</i>
Förskrivna läkemedel	3 350	1%
Avtal med externa vårdaktörer	0	0%
Totalt exkl. kapitalplaceringar	234 917	100%
<i>Kapitalplaceringar</i>	<i>852 591</i>	<i>-</i>
Totalt inkl. kapitalplaceringar	1 087 508	-

Vissa av utsläppen är uppmätta exakta värden, medan andra är uppskattade och genererade utifrån ekonomiska inköpsvolym, siffror från leverantörer eller andra använda approximationer. Det finns rader i klimatbokslutet som visar på noll koldioxidutsläpp, vilket innebär att VGR inte har några tillgängliga siffror för denna rad i dagsläget, däremot genererar VGR utsläpp inom de flesta av dessa kategorier. Det saknas exempelvis stora utsläpp för inköp som inte syns i denna sammanställning. Förbrukningsprodukter är en sådan post, där det i denna uppföljning är siffror från 2020, men med bara en delmängd av alla förbrukningsprodukter som VGR köper in. Årliga klimatbokslut kommer tills vidare att tjäna som uppföljning av klimatmålets indirekta utsläppsdel med minskning av 50 %. Detta då uppföljning av stora indirekta utsläppsposter saknas fortfarande.

De största utsläppen kommer från kapitalplaceringar. Det finns dock stora osäkerheter kring metoden för dessa utsläpp, kapitalplaceringar exkluderas därför i nedan cirkeldiagram.

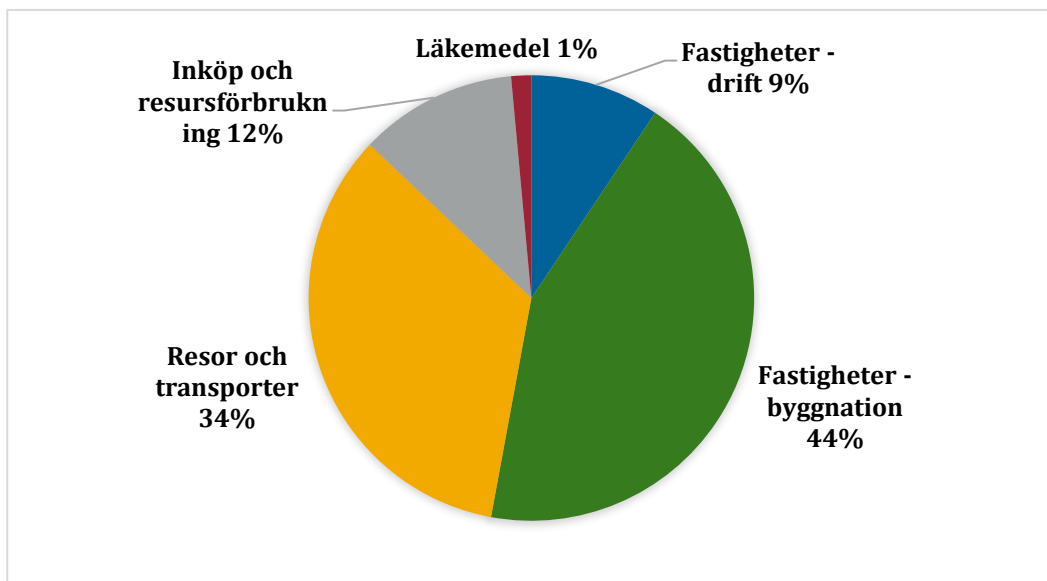

Diagram 2. Sammanställning klimatbokslut, exklusive kapitalplacering

De största koldioxidutsläppen genererade av dagens tillgängliga siffror och kapitalplaceringar exkluderat, är byggnation och ombyggnation av fastigheter 44 %. Resor och transporter, inklusive kollektivtrafik står för 34 % och fastighetsdrift i form av främst energi står för 9 % av utsläppen. Inköp står för 12 % men där det saknas stora utsläpp och denna post förväntas öka markant när fler siffror blir tillgängliga. Läkemedel står för förskrivning av astmamedicin och genererar 1 % av de totala utsläppen.

Klimatpåverkan från produkter av textil, plast och metall har halverats till 2030

För att nå delmålet om halverad klimatpåverkan får textil, plast och metall kommer nya typer av produkter av de viktigaste materialflöden som textil, plast och metall att behöva köpas in, arbetssätt behöver ändras och cirkulära system av dessa materialflöden behöver utvecklas. Under 2021 har delmålet pekats ut som ett prioriterat mål för hälso- och sjukvårdsförvaltningarna. Arbetet med samordning av genomförandet av delmålet drivs tillsammans med arbetet för delmålet om resurseffektiva och giftfria produkter då åtgärderna som krävs ofta är likartade och bidrar till måluppfyllnad för bägge målen.

En lista med åtgärder kopplade till målet och en bedömning av effekterna av respektive åtgärd har tagits fram. Bedömningen är tänkt att ge en indikation om vilka åtgärder som ger störst klimatnytta i förhållande till arbetsinsats och kostnad. Bedömningen ger i nuvarande form en grov uppskattning om ovan parametrar men är ändå en viktig fingervisning om vart insatser och aktiviteter bör starta.

För att kunna följa upp produkter och materials klimatpåverkan har också ett klimatberäkningsverktyg tagit fram. Verktyget kan användas för att få fram ett materials eller en produkts klimatpåverkan. Klimatberäkningsverktyget blir en viktig del i att kunna följa upp produkters klimatpåverkan.

Klimatpåverkan är halverad från byggmaterial och byggprocess år 2030

Bygg- och fastighetssektorn står idag för cirka en femtedel av Sveriges inhemska utsläpp av växthusgaser. Sjuttio procent av dessa utsläpp står nybyggnation, ombyggnation och renoveringar för och trettio procent står uppvärmningen under driftskedet för. För att minska klimatpåverkan från bygg- och fastighetssektorn krävs ett större fokus på produktion av byggmaterial. Hela 80 procent av byggskedets klimatpåverkan kommer från tillverkning av byggmaterial.

Klimathalveringsmålet innebär en stor omställning för Västfastigheters byggprojekt. Hur målet ska kunna nås och vika konsekvenser det får finns beskrivet i den under året framtagna rapporten Klimat- och återbruksmål i Västfastigheters byggprojekt, Färdplan 2021 - 2030. I rapporten redovisas vilka prioriterade byggprodukter som behöver ingå i ett cirkulärt flöde och att klimatbelastningen måste minska både i nybyggnads- och ombyggnadsprojekt. För att lyckas med omställningen krävs en ändamålsenlig organisation och att tillräckligt med resurser tillsätts.

För att kunna följa upp klimathalveringsmålet för byggnation av sjukhusfastigheter har Västfastigheter under 2021 fokuserat på att ta fram en nulägesbild som är baserad på klimatbelastningen från fyra sjukhusbyggen. Det har också tagits fram en basnivå för vad och hur Västfastigheter ska mäta för att följa upp klimatbelastningen från VGR:s nybyggnationer.

Målet till 2025 är att alla pågående byggprojekt ska redovisa planerade åtgärder för att nå en halverad klimatbelastning.

Västfastigheter följer två byggprojekt som har en kraftfull ambition att minska klimatbelastningen. I byggnationen av Axevalla hästcentrum används trästommar och ”klimatbetong” i stället för stålstomme och ”vanlig” betong. Ambitionen för projektet är att med dessa åtgärder minska klimatpåverkan med 50 %.

I Botaniska trädgården i Göteborg är förväntan att återbruk av taktegel och tegelsten minskar klimatbelastningen. I detta projekt ställs även krav på klimatberäkning av de nya byggnaderna.

2030 är fondkapital som Västra Götalandsregionen förvaltar i linje med Parisavtalets mål

Samhället och ekonomin är helt beroende av naturen och dess tjänster. Ekonomin behöver fungera som ett verktyg för en hållbar samhällsutveckling inom ramen för de planetära gränserna. Det ekonomiska systemet och de finansiella kapitalströmmarna skapar förutsättningar för utveckling – både hållbar och icke-hållbar sådan. Utgångspunkten för att säkerställa att VGR:s kapitalförvaltning bidrar till att nå Parisavtalets mål är att välja placeringar enligt EU:s taxonomi.

Västra Götalandsregionen har under 2021 förvaltat ett fondkapital på 18 miljarder kronor. Vilka placeringar som får göras regleras i finanspolicyn som beslutas av regionfullmäktige.

Den 12 juli 2020 påbörjades implementeringen av EU-taxonomin. Taxonomiförordningen kommer att gälla från den 1 januari 2022 och är ett gemensamt klassificeringssystem för vilka ekonomiska verksamheter som är miljömässigt hållbara och som ska ge ett koldioxidneutralt EU senast 2050.

EU-taxonomin innebär alla fondbolagen ska kunna visa genom klassificeringssystemet hur stor andel av fonden i procent som ligger i linje med taxonomin och därmed Parisavtalet mål. Processen sker stegvis. Fondbolagen kommer för räkenskapsåret 2021 enbart behöva rapportera hur stor del av omsättningen i fonderna som omfattas respektive inte omfattas av EU-taxonomin. Fondbolagen ska under 2021 kategorisera fonderna enligt Disclosureförordningen som innebär att fonder klassificeras som artikel 6 (grå, tar inte hänsyn till hållbarhetsfrågor, men viss hänsyn till ESG), artikel 8 (ljusgröna, främjar miljömässiga och sociala aspekter eller exkluderar investeringar som inte passar de hållbara målen) eller som artikel 9 (mörkgröna, fonder som har direkt inverkan på miljö och samhälle och som samtidigt inte skadar något annat hållbarhetsmål). Av VGR:s hela fondkapital för 2021 är 99 procent av fonderna antingen kategoriserade som fonder enligt artikel 8 eller artikel 9, varav 16 procent är artikel 9 fonder.

Fondbolagen måste först under 2024, det vill säga för räkenskapsåret 2023, få fram hur stor andel av fonden som verkligen är hållbar. Det beror på att bolagen som utgör fondens innehav inte ska rapportera sin andel förrän för räkenskapsåret 2022. Det innebär att VGR under 2021 och 2022 inte kommer att kunna ta fram indikatorer enligt EU-taxonomin förrän till räkenskapsåret 2023.

2030 är klimatpåverkan från en genomsnittlig måltid är högst 0,5 kg CO2 ekvivalenter

Den globala livsmedelsförsörjningen står inför stora utmaningar. Efterfrågan på livsmedel i världen förväntas dubblas inom 40 år och har redan idag en stor klimatpåverkan. Livsmedelskonsumtionen utgjorde cirka 16 procent av de konsumtionsbaserade utsläppen i Sverige 2019.

Delmålet för klimatpåverkan gäller för samtliga förvaltningar och bolag inom VGR med måltidsproduktion. Målvärdet 2030 för klimatpåverkan är baserat på "One Planet Plate" som beskriver hur stor klimatpåverkan en måltid maximalt ska ha för att vara inom ramen för att nå 1,5-gradersmålet i Parisavtalet och är framtaget av Världsnaturfonden.

Stort fokus det senaste året har varit kompetensutveckling inom klimatsmarta måltider. Ett projekt har genomförts 2021 för medarbetare inom kök på Folkhögskolorna och Naturbruksskolorna. Utbildningen har innehållit både teoretiska kunskaper om olika livsmedels klimatpåverkan och praktiska moment i produktionsköken. Sedan tidigare har liknande utbildningsprogram genomförts inom Regionservice måltidsverksamhet.

Ett gemensamt fokus för samtliga måltidsverksamheter, regional utveckling och koncerninköp 2021 har varit arbetet med VGR:s långsiktiga inriktning för livsmedel och tillhörande handlingsplan som beslutades av Kundrådet för intern service under året. Genomförandet av miljömålen inom livsmedelsområdet samordnas genom strategiteamet för livsmedel.

Ett pågående arbete som startades upp 2021 är att anskaffa ett verktyg som möjliggör klimatberäkningar per måltid för de måltidsverksamheter som idag inte har något. Ett verktyg som ska användas som en hjälp vid framtagandet av klimatsmarta restaurangmenyer men också möjliggöra att informera beställare av konferensmåltider om hur stor klimatpåverkan olika måltidsalternativ till konferensen medför.

Förvaltning/bolag	2020 (kg CO ₂ /portion)	Nuläge 2021 (kg CO ₂ /portion)	Målvärde 2025 (kg CO ₂ /portion)	Målvärde 2030 (kg CO ₂ /portion)
Regionservice	0,74	0,71	0,6	0,5
Naturbruksförvaltningen	-	- ¹	0,6	0,5
Folkhögskoleförvaltningen	-	- ¹	0,6	0,5
GöteborgsOperan	0,95	0,95	0,6	0,5
Göteborgs Symfoniker	-	- ¹	0,6	0,5

¹ I dagsläget använder Regionservice kostplaneringsverktyget från Matilda FoodTech för att beräkna klimatpåverkan och GöteborgsOperan CarbonCloud. Under 2022 kommer måltidsverksamheterna inom Naturbruksförvaltningen, Folkhögskoleförvaltningen, GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker anskaffa klimatberäkningsverktyg.

2030 har matsvinnet minskat med 50% och VGR har bidragit till att minska svinnet tidigare i leverantörskedjan

Matsvinn är livsmedel som producerats i syfte att bli mat, men som av olika anledningar inte äts eller dricks upp. Matsvinn uppstår i hela livsmedelskedjan och den största delen av matsvinnet uppstår i hushållen. Cirka en tredjedel av all mat som produceras i världen äts inte upp.

Delmålet för minskat matsvinn omfattar måltidsverksamheterna inom Regionservice, Naturbruksförvaltningen, Folkhögskoleförvaltningen, GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker samt de fem sjukhusförvaltningarna.

Minska svinnet internt

Matsvinn mäts minst två tillfällen per år och under två veckor. Ett genomsnitt av mätningarna redovisas årligen i samband med årsredovisningen. Respektive måltidsverksamhet beslutar om vilket basår målet till 2030 jämförs med.

VGR:s fem måltidsverksamheter ser väldigt olika ut och har också olika förutsättningar att minska sitt matsvinn. Därför är målet till 2030 att respektive verksamhet ska minska med 50 % jämfört med sitt eget basårsvärde. Under 2021 har ett gemensamt arbete genomförts för att definiera respektive verksamhets basår och basårsvärde för målet. Med anledning av pandemin så har ordinarie verksamhet inom GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker varit stängda 2021 varför inga mätningar har genomförts.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) har under 2021 genomfört ett projekt där enheter med hög andel orörda tallrikar kontaktats för dialog om anledningar till resultatet, behov av stöd samt möjliga åtgärder. Engagemanget för matsvinsfrågan är stort, men kunskapen begränsad kring de möjligheter som finns gällande ändring av beställningar, kyllda rätter, med mera. Sedan 2013 finns ett regionalt beslut om att patienten ska få välja mat, vilket fortfarande inte efterlevs helt. 2021 minskade matsvinnet från SU:s patientmåltider med 10% jämfört med 2019.

Förvaltning/bolag	Basår	Basårsvärde (g/portion)	Nuläge 2021 (g/portion)	Nuläge 2021 (% minskning)	Målvärde 2030 (g/portion)
Regionservice	2013	139	120	14%	70
Naturbruksförvaltningen	2021	69,6	69,6	0%	35
Folkhögskoleförvaltningen	_1	_1	_1	_1	_1
GöteborgsOperan	2018	94	_2	_2	47
Göteborgs Symfoniker	2016	_3	_2	_2	-

¹ Utredning pågår inom Folkhögskoleförvaltningen för att definiera basår och basårsnivå.

² Med anledning av pandemin har ordinarie verksamheter inom GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker varit stängda varför inga mätningar har genomförts 2021.

³ Utredning pågår inom Göteborgs Symfoniker för att definiera basårsnivå 2016.

Minska svinnet i leverantörskedjan

Ett pilotförsök pågår sedan september 2021 där tre av Regionservice produktionskök testar att beställa livsmedel med kort datum av ett företag som förmedlar dessa direkt från producenterna. Pilotupplägget pågår till och med juli 2022 och ska därefter utvärderas och eventuellt upphandlas om försöket faller väl ut. Som en del av att minska matsvinnet uppströms i leverantörskedjan köper GöteborgsOperan in juice av "räddad frukt".

2030 har Västra Götalandsregionen 100 % fossilfria transporter

Målet om fossilfria transporter gäller för VGR:s egna gods-, ambulans- och persontransporter, allmän och särskild kollektivtrafik, tjänsteresor med flyg samt köpta transporttjänster. VGR har under lång tid haft mål om att minska utsläppen från transporter. I om med målet om 100 % fossilfria transporter inkluderas fler transporter som inte tidigare varit en del av målet om att minska utsläppen från transporter. Dessa nya områden är egna och köpta helikopter- och flygtjänster, lantbruksmaskiner, särskild kollektivtrafik, tjänsteflygresor och fler köpta transporttjänster.

De flesta förvaltningar och bolag jobbar utifrån sina förutsättningar med att minska sina transporter, att använda hållbara färdmedel, samt att de transporter som utförs sker med fossilfria drivmedel.

Fossilfria transporter	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Alla transportkategorier tillsammans	86,5 %*	86,1 %	-	100 %
- Personbilar	76 %	75 %	100 %	100 %
- Lätta lastbilar	65 %	62 %	90 %	100 %
- Ambulanser	24 %	23 %	75 %	100 %
- Köpta godstransporttjänster	76 %**	83 %	90 %	100 %
- Tjänsteflygresor	0 %	0 %	100 %	100 %

Andel fossilfria transporter mätt i mängden fossilfria kWh/totala kWh per transportkategori. *År 2020 saknas vissa köpta godstransporter, särskild kollektivtrafik, samt köpta flygtjänster. **Vissa godstransporttjänster saknas år 2020.

Alla fordonskategorier tillsammans uppnådde under 2021 tillsammans 86 % fossilfrihet, vilket är ungefär på samma nivå som för år 2020. Den absolut största delen av målet består av den allmänna kollektivtrafiken som står för den största mängden använt drivmedel. Fem fordonskategorier har delmål till 2025, vilka går att följa i tabellen ovan, dessa och övriga kategorier går att följa i diagram 3.

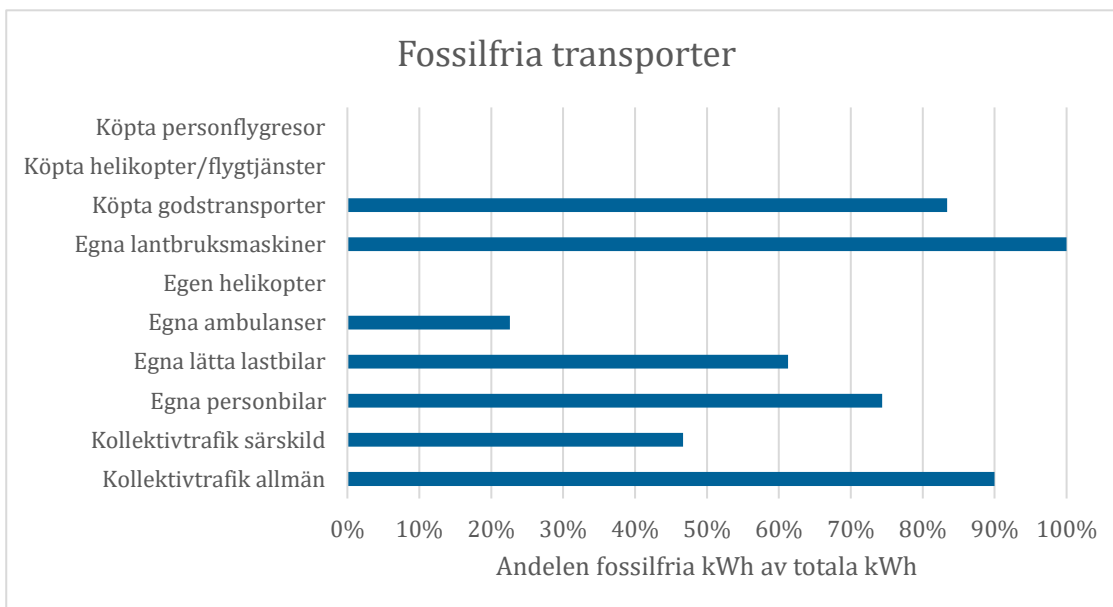

Diagram 3. Fossilfria transporter per fordonskategori, mätt i mängden fossilfria kWh av de totala kWh som används i var kategori.

Av resultaten för de olika fordonskategorierna kan i diagrammet utläsas att egna lantbruksmaskiner är den kategori som redan nått 100 % fossilfrihet, där egna tankar på med 100 % HVO används på naturbruksgymnasierna. Köpta personflygresor,

ambulanshelikopter och köpta flyg och helikoptertjänster är 0 % fossilfria och drivs med 100 % fossil jetbränsle. Resterande transportkategorier ligger häremellan. Då eldrift är mer energieffektivt än flytande eller gasformiga bränslen, avspeglas inte övergång till eldrift fullt ut i ovan uppföljning av fossilfrimålet.

Under 2021 har en införandeplan el beslutats och fler framförallt egna personbilar går på el. 116 nya laddpunkter har installerats vid VGRs lokaler, till drygt 300 i januari 2022, detta för att möjliggöra omställningen till fler elektrifierade tjänstefordon men också för att möjliggöra laddning för allmänheten.

I en godstransportupphandling har kravställts att tre tunga lastbilar ska gå på el för att agera föregångare i omställningen till elektrifierade tunga transporter, upphandlingen är dock ej färdig än. Köpta godstransporter kör generellt på en hög andel biogas och biodieseln HVO.

Ambulanser kör på största delen fossil diesel, med undantag för några bilar som går på 100 % HVO som drivmedel. Fortfarande är utsläppen höga från ambulanserna. Arbetsmaskiner som används i de olika förvaltningarna och bolagen går succesivt över till el- eller batteridrift, men ingår ej i ovan uppföljning.

År 2030 har resandet med privat bil i tjänst och antalet flygresor i tjänst minskat med 80% jämfört med 2016

Svenska befolkningens flygresande har fördubblats sedan 1990 och i dagsläget är klimatpåverkan från våra flygresor ungefär fem gånger högre än det globala genomsnittet. Flygresandet orsakar årligen utsläpp om 10 miljoner ton CO₂ ekvivalenter (inklusive höghöjdseffekt), vilket är lika mycket som utsläppen från personbilstrafiken inrikes. De sammanlagda utsläppen från flygresandet och personbilstrafiken utgör en tredjedel av Sveriges totala utsläpp enligt den nationella redovisningsmodellen och en omställning av resandet kan därmed markant bidra till att minska vår klimatpåverkan.

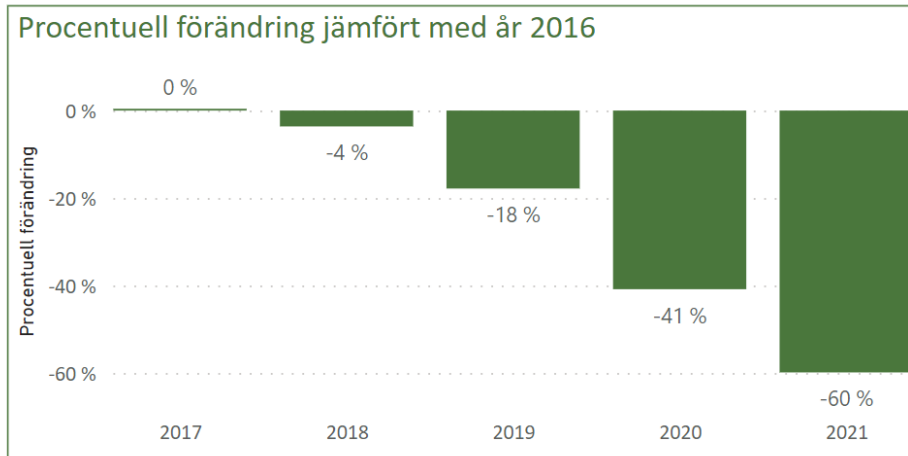
Delmålet om minskat resande med privat bil och färre flygresor i tjänst gäller för samtliga anställda och förtroendevalda i VGR. Regionens rese- och mötespolicy med tillhörande riktlinjer sätter ramarna för hur tjänsteresor ska genomföras. Under 2021 har arbetet med att revidera rese- och mötespolicyn och tillhörande riktlinjer påbörjats och beslut om ny policy kommer att tas under våren 2022 i regionfullmäktige. Klimatväxlingsprogrammet med tillhörande klimatavgift för flygresor och privat bil i tjänst fungerar som ett ekonomiskt incitament för val av mer hållbara färdsätt. Avgiftens storlek är för tillfället 3kr per mil vid användning av privat bil i tjänst och för flygresor i tjänst gäller avgifterna:

- 1 000 kronor per enkelresa för resor mellan Västra Götaland och Köpenhamn, Oslo eller Stockholm.
- 250 kronor per enkelresa för övriga inrikes flyg.
- 500 kronor per enkelresa för utrikes flyg i Europa
- 1 000 kronor per enkelresa för flyg till övriga världen

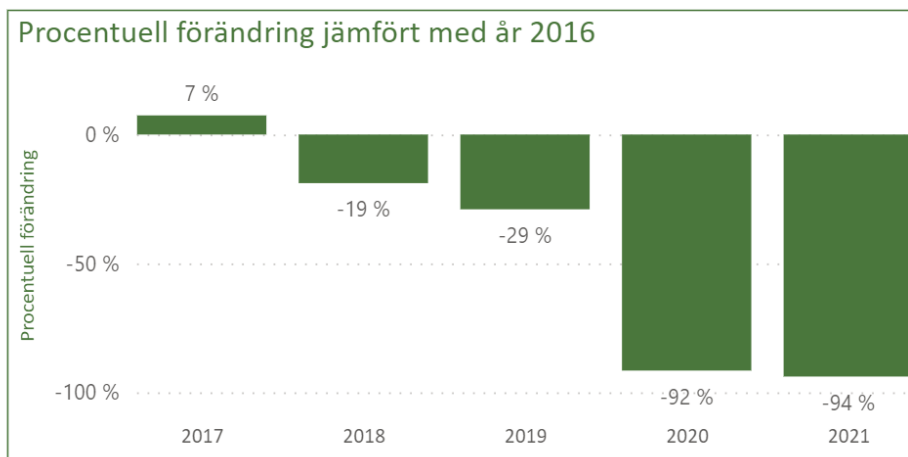
Under 2021 frisatte klimatväxlingsprogrammet endast 1.5 miljoner kronor (jämfört med ca 7 miljoner innan pandemin) vilket begränsat möjligheten till att införa nya åtgärder för klimatväxlingsmedel.

Under 2021 har resandet i tjänsten fortsatt varit lågt. Resor med privat bil i tjänst har minskat med 60% och flygresandet med 94% jämfört med 2016. Pandemin har inneburit att utvecklingen av digitala möten och vårdtjänster påskyndats markant, vilket innebär att regionen ligger till väl i förhållande till delmålet om 80% minskning till 2030.

Tjänsteresor med privat bil Västra Götalandsregionen

Tjänsteresor med flyg Västra Götalandsregionen

Inom bl.a. Närhälsans Rehabverksamhet meddela man att hembesök i större utsträckning gjorts med elcykel sedan pandemins intåg. I dagsläget finns det möjlighet för verksamheterna att köpa in elcyklar, lastcyklar och cykelkärror för att möjliggöra för hembesök och tjänsteresor med cykel. Verksamheterna har dock svårt att stå för kostnaden för inköpet själva då klimatväxlingsbidraget fallit bort till följd av den marginella klimatväxlingsbudgeten. Det finns ett fortsatt behov av att utveckla tjänsten för verksamhetscyklar, inrätta cykelpooler i anslutning till större arbetsplatser och ta fram en kostnadsmodell som möjliggör för verksamheterna att i större utsträckning använda cykel för tjänsteresor.

	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Körda mil med privat bil i tjänst	-41	-60	-50	-80
Antal flygresor i tjänst	-92	-94	-50	-80

Andelen hållbar arbetspendling och hållbara besöksresor är minst 50% år 2030

Ett hållbart resande innebär många olika samhällsvinster. Den fysiska aktivitet som uppkommer vid ökad cykling och gång leder till bättre hälsa och tillsammans med kollektivtrafiken bidrar ett hållbart resande till friskare luft och minskat buller. En omställning till kollektivt resande, gång och cykling kan därtill frisätta värdefull yta i tätorter som annars upptas av den privata bilen och tillhörande parkeringsplatser. Som hållbar resa räknas i det här fallet en resa med kollektivtrafik, cykel eller gång.

VGRs anställda har i dagsläget möjlighet att köpa Västrafiks årskort på nettolöneavdrag, vilket gör det möjligt att dela upp kostnaden vid flera betalningstillfällen. Under 2021 tog regionstyrelsen beslut om att införa förmånscyklar på bruttolöneavdrag för VGRs anställda och en projektgrupp ledd av Koncernstab HR har påbörjat arbetet med att utforma erbjudandet. Första omgången av beställning av förmånscykel förväntas vara klar till hösten 2022.

Västfastigheter ansvarar fortsatt för utbyggnation av regionens cykelparkeringar och under de senaste åren har cykelparkeringar i anslutning till flera av VGRs fastigheter byggts ut och uppgraderats. Flera av sjukhusförvaltningarna efterfrågar dock en fortsatt utveckling av cykelparkeringar och möjlighet till förvaring av elcykelbatterier i anslutning till parkeringarna. Samtidigt är det av vikt att parkeringsavgifterna i anslutning till regionens fastigheter höjs till att motsvara marknadsmässiga avgifter för området.

För tillfället saknas ett statistiskt nuläge för delmålet om hållbar arbetspendling. Under 2022 kommer en resevaneundersökning genomföras som ska ge svar på frågan. För att följa utveckling av arbetspendlingen och besöksresorna på ett årsbasis behöver därtill lämpliga indikatorer tas fram.

2030 har klimatpåverkan från lustgas och anestesigaser minskat med 85%

Lustgas och medicinska gaser som används vid anestesi/narkos är när de släpps ut i luften starkt potenta växthusgaser. VGR har sedan 2016 destruktionsanläggningar vid alla förlossningsavdelningar, vilka också står för den största användningen av lustgas. Installation av destruktionsanläggningar står för de största minskningarna av utsläppen historiskt.

Lustgas används också vid operation/anestesi, som smärtlindring för barn och inom röntgen, där det idag generellt inte finns några möjligheter till destruktionsanläggningar av utsläppt gas.

Folktandvården har de senaste fem åren ökat sin användning av lustgas, med 59% mellan 2016 och 2021.

Anestesigaserna sevofluran, isofluran och desfluran används främst inom anestesi och operation. Ingen destruktionsmöjlighet finns, men man jobbar på flera ställen med lågflödesanestesi för att minska mängden använd gas.

Under 2021 har inga större eller samordnade aktiviteter skett kopplat till att minska klimatpåverkan från utsläpp av lustgas eller anestesigaser. Det kvarstår att identifiera vilka relevanta aktiviteter och åtgärder som är möjliga att utföra för att kunna minska utsläppen. Ett arbete som kommer att påbörjas under 2022.

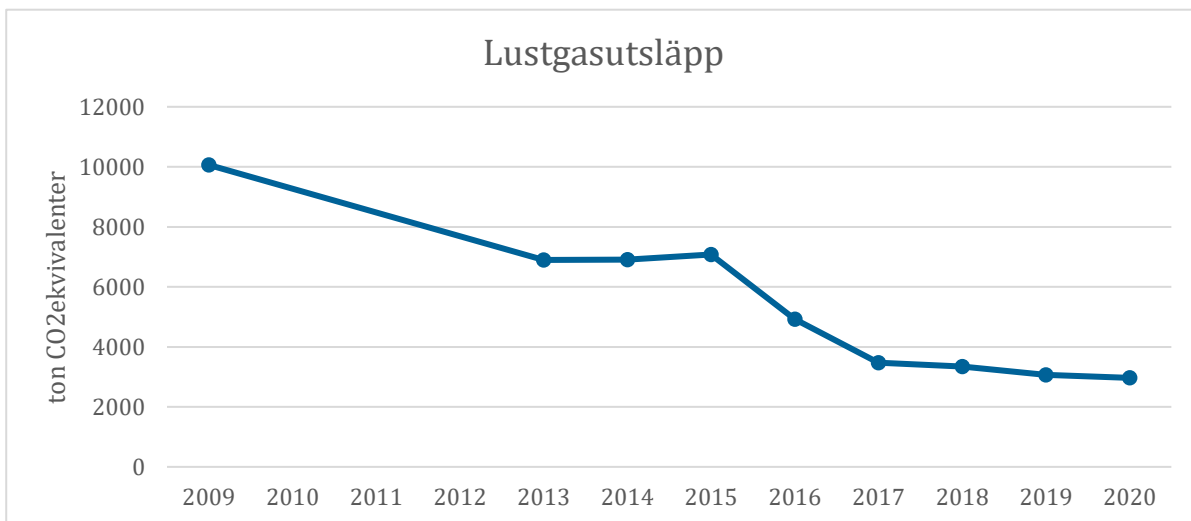

Diagram 4. Lustgasutsläpp i hela VGR uttryckt i ton koldioxidekvivalenter per år

	Resultat 2020	Resultat 2021	Mål 2025	Mål 2030
Klimatpåverkan från utsläpp av lustgas och anestesigaser	-65%	-68%	-	-85 %

Ekosystem och främjad biologisk mångfald

- Miljömål 2030: Vi nyttjar ekosystemtjänster hållbart och främjar den biologiska mångfalden

En av de viktigaste globala utmaningarna idag är att bevara den biologiska mångfalden och minska den negativa påverkan som mänskliga aktiviteter, klimatförändringar och förändrad markanvändning har på jordens ekosystem. Förlust av biologisk mångfald sker både på lokal och regional nivå och upp till 30% av alla världens däggdjur, fåglar och groddjur förväntas bli utrotningshotade detta århundrade. Även i Sverige är den biologiska mångfalden hotad. Ohållbar mark- och vattenanvändning, föroreningar, introducerande av invasiva arter och avskogning är några av de främsta orsakerna till förlust av biologisk mångfald.

Under 2021 har en projektgrupp för biologisk mångfald tillsatts på miljöavdelningen. Projektgruppen har genomfört en rad intervjuer med intressenter och aktörer för biologisk mångfald i Västra Götaland. Syftet har varit att ringa in potentiella insatsområden för biologisk mångfald i det regionala utvecklingsarbetet, men även kartlägga regionens egen roll i arbetet för en biologisk mångfald. Som slutprodukt för omvärldsanalysen tas en färdplan för biologisk mångfald fram. Färdplanen beskriver de åtgärdsområden regionen bör jobba med för att uppnå Miljömål 2030 och målet om främjad biologisk mångfald. Följande åtgärdsområden har identifierats i färdplanen som färdigställs under våren 2022:

1. Fastigheter
2. Livsmedel
3. Inköp av produkter och material
4. Investeringar och finansiella placeringar
5. Kunskapsuppbyggnad
6. Regional utveckling

Målet om Biologisk mångfald följs för tillfället upp genom de fyra delmålen:

- Utemiljöerna på Västra Götalandsregionens fastigheter är utvecklade år 2030 med avseende på främjad biologisk mångfald och hälsofrämjande ekosystemtjänster.
- 2030 har Västra Götalandsregionen 60 % ekologiska livsmedel.
- Till 2030 har andelen inköpta regionalt producerade livsmedel ökat kontinuerligt.
- År 2030 påverkar inte inköp av produkter och material den biologiska mångfalden negativt och tar hänsyn till hållbar markanvändning.

Resultatet för respektive delmål redovisas i härpå följande stycken. Möjligheten att komplettera uppföljningen med ytterligare indikatorer kommer att ses över under 2022.

Biologisk mångfald i Naturbruksförvaltningen

Att arbeta med biologisk mångfald är en central del av naturbruksförvaltningens verksamhet. Insatser för biologisk mångfald har fortsatt under året och inventeringar har genomförts vid samtliga skolenheter. Tidigare år har inventeringar gjorts av förekomsten av fåglar, fjärilar och humlor. 2021 inventerades blomväxter. I slutet av året redovisades resultatet av inventeringarna tillsammans med förslag till nya åtgärder.

Biologisk mångfald och GöteborgsOperan

Inför GöteborgsOperans uppsättning av Ragnarök producerades Årsringen för biologisk mångfald, en kalender med tips på enkla insatser för biologisk mångfald under årets alla månader. Ett sätt att skapa engagemang hos publiken. Dessutom ska 30 askträd av resistent slag planteras på olika håll i Västra Götaland i samarbete mellan GöteborgsOperan, Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp och Naturskyddsföreningen. Asken har en symbolisk betydelse i berättelsen och samarbetet är vårt sätt att bidra till den biologiska mångfalden.

Utemiljöerna på Västra Götalandsregionens fastigheter är utvecklade år 2030 med avseende på främjad biologisk mångfald och hälsofrämjande ekosystemtjänster

Naturvårdsverket föreslår i utvärderingen av miljömålen att åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden behöver göras i den bebyggda miljön och kan då ha positiva effekter på friluftsliv, kulturliv och folkhälsa. Som stor fastighetsförvaltare påverkar VGR direkt ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden. Genomförandet av delmålet leds av Västfastigheter tillsammans med kunderna inom hälso- och sjukvård och regional utveckling.

Delmål: Det biologiska värdet på våra fastigheter är kartlagt 2025

Det finns ingen utarbetad och lämplig metod för att mäta det biologiska värdet på sjukhusomter. I ett pilotprojekt har Västfastigheter därför testat, utvecklat och utvärderat ett GIS- program samtidigt och bedömt vilka parametrar som är lämpliga indikatorer för biologisk värden på VGR:s tomter. Resultaten från projektet har även visat på behovet av att utveckla arbetssätt, rutiner och roller inför det fortsatta arbetet.

Delmål: Mål Upplevelsen av utemiljöns hälsofrämjande kvalitéer är uppmätt

För att skapa en bättre tillgång och ökad kvalitet på utemiljön kring våra fastigheter tar Västfastigheter fram utemiljöplaner. Målsättningen är att alla 17 sjukhusfastigheter ska ha en utemiljöplan till 2025 som dockar an till fastighetens övriga utvecklingsplaner. För att få ett nuläge kring upplevelsen av utemiljön har det gjorts två pilotprojekt med enkätundersökningar i samband med trygghetsvandringar, en på Borås lasarett och en på Mölndals sjukhus. Resultatet utgör ett viktigt underlag i arbetet med att tillhandahålla så hälsofrämjande miljöer som möjligt vid våra sjukhus.

Utemiljöplaner visar både på nuläget och ger en målbild av framtida utemiljö på VGR:s fastigheter. Planen utgör en vägledning och anger riktning inför kommande beslut.

Utemiljöplaner finns idag framtagna för Skas-Skövde, Högsbo sjukhus, Norra Älvsborgs Länssjuk, Mölndals sjukhus och Borås lasarett.

2030 har Västra Götalandsregionen 60% ekologiska livsmedel

En hög andel ekologiska livsmedel är viktigt utifrån att främja den biologiska mångfalden och ett hållbart nyttjande av ekosystemtjänster. Målet om ekologiska livsmedel omfattar måltidsverksamheterna inom Regionservice, Naturbruksförvaltningen, Folkhögskoleförvaltningen, GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker. Målvärdet för ekologiska livsmedel är baserat på Regeringens inriktningsmål om att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter år 2030.

En stor andel av VGR:s måltidsverksamheter inom förvaltningar och bolag är KRAV-certifierade medan GöteborgsOperan är Svanen-certifierad.

Med anledning av pandemin pågick ingen normal verksamhet på GöteborgsOperan vilket påverkat inköpsmönstret. Även övergången från avtal med ekologiskt och delvis importerat kött till 100 % svenskt konventionellt eller naturbeteskött bidrog till en sänkning av den ekologiska procenten.

På Sötåsens naturbruksgymnasium bedrivs ekologiskt lantbruk, KRAV-godkänd djurhållning och storskaliga ekologiska trädgårdsodlingar. Skolköket använder delar av de ekologiska livsmedlen i sin produktion. Skolrestaurangen ”Foderbordet” vann 2021 priset ”Årets hållbara offentliga restaurang” i tävlingen ”White guide junior”.

Förvaltning/bolag	2020 (%)	Nuläge 2021 (%)	Målvärde 2025 (%)	Målvärde 2030 (%)
Regionservice	38	39	55	60
Naturbruksförvaltningen	40	49	55	60
Folkhögskoleförvaltningen	46	43	55	60
GöteborgsOperan	52	51	55	60
Göteborgs Symfoniker	51	59	55	60
VGR total	48	48	55	60

Till 2030 har andelen inköpta regionalt producerade livsmedel ökat kontinuerligt

För att möjliggöra inköp från mindre regionala leverantörer krävs utveckling av livsmedelsupphandlingarna och samverkan med olika aktörer i Västra Götaland. För att den biologiska mångfalden ska främjas i samband med en ökad andel regionalt

producerade livsmedel är det viktigt att säkerställa detta i upphandlingskrav och uppföljning.

Målet om regionalt producerade livsmedel omfattar måltidsverksamheterna inom Regionservice, Naturbruksförvaltningen, Folkhögskoleförvaltningen, GöteborgsOperan och Göteborgs Konserthus AB. Det kommer att mätas genom andelen regionalt producerat (inköpsvärdet) av det totala inköpsvärdet. Under 2022 kommer en definition av regionalt producerade livsmedel tas fram. Denna definition är delvis beroende av vilka möjligheter som finns när det gäller uppföljning av livsmedelsursprung i dagens systemstöd.

Naturbruksförvaltningen har under 2021 utrett och planerat för cirkulära affärsmodeller mellan förvaltningarna: Naturbruk, Folkhögskola och GöteborgsOperan avseende egenproducerade livsmedel som blommor, rotfrukter, grönsaker, kött och honung. På längre sikt finns möjligheter att involvera mejeriprodukter. Planeringsarbetet inbegriper ett logistikcenter för rotfrukter och grönsaker vid Naturbruksskolan Sötåsen.

År 2030 påverkar inte inköp av produkter och material den biologiska mångfalden negativt och tar hänsyn till hållbar markanvändning

Befolkningsökning och ökad globalkonsumtion utgör en stor utmaning för att bevara den biologiska mångfalden. Jordbruk, skogsbruk och fiske påverkar i allra högsta grad den biologiska mångfalden på både lokal, regional och global nivå. Avskogning och den åtföljande förlusten av biologisk mångfald i regnskogar och andra känsliga ekologiska områden är en effekt av ökad efterfrågan på produkter med träråvara. Globalisering och ökad konsumtion ställer oss inför stora utmaningar med att bevara produktionen av fisk utan att överfiska eller äventyra de marina ekosystemen. Livsmedelsproduktionen är samtidigt beroende av biologisk mångfald samtidigt som det är en av de största orsakerna till förlust av biologisk mångfald.

VGR:s tre upphandlande enheter; Koncerninköp, Västfastigheter och Västtrafik berörs alla av delmålet om biologisk mångfald i våra inköp. Koncerninköp upphandlar bl.a papper, livsmedel och möbler - produkter som har sitt ursprung i skogs-, jordbruk eller fiske. Västfastigheter upphandlar entreprenader för nybyggnation där stora mängder träråvara används. Västtrafik berörs å andra sidan genom upphandling av drivmedel. Både biodrivmedel och elproduktionen för elfordon har en påverkan på biologisk mångfald. Biodrivmedel beroende på hur råvaran framställts/odlats och elproduktionen genom bl.a. vattenkraft som påverkar den biologiska mångfalden i vattendragen. Det är viktigt att samtliga tre upphandlande enheter är involverade i det fortsatta arbetet för att främja den biologiska mångfalden i inköp.

Under vintern har VGR genomfört en genomlysning av hur miljömärkningar tar hänsyn till biologisk mångfald i sina certifieringskrav. Syftet med genomlysningen har dels varit att utvärdera ifall användningen av miljömärkningar vid kravställning i upphandling är ett bra tillvägagångssätt för att ställa krav på biologisk mångfald i upphandling. Därtill har genomlysningen syftat till att ta fram ett stöd för kravställning för främjad biologisk mångfald vid upphandling. Under våren 2022 fortsätter arbetet med att rama in hur VGR bäst bör jobba för att minska den negativa påverkan på biologisk mångfald i inköp. En färdplan och lämpliga indikatorer för att följa upp delmålet kommer också tas fram.

2022-03-31

Dokumentnamn: Statusrapport 2021 – Miljömål 2030

Diarienummer: MN 2022-00030

Beslutad av: Miljönämnden

Kontaktperson:

Lars Berko lars.berko@vregion.se

Miljöavdelningen, Koncernkontoret

Läs mer om VGR:s hållbarhetsmål

- [VGR:s hållbarhetsmål på insidan](#)